

Dr. sc. Damir Primorac, docent
Pravnog fakulteta Sveučilišta u Mostaru i Odjelu za forenzične znanosti
Sveučilišta u Splitu

Dr. sc. Ivica Filipović, docent
odjela za stručne studije Sveučilišta u Splitu

Ivan Peronja, mr. oec, doktorand
na Ekonomskom fakultetu Sveučilišta u Mostaru

KAZNENO DJELO ZLOUPORABE OVLASTI/POVJERENJA U GOSPODARSKOM POSLOVANJU (U ŠPORTU) TE ULOGA SUDSKIH VJEŠTAKA KNJIGOVODSTVENO- FINANCIJSKE STRUKE U TIM KAZNENIM POSTUPCIMA

UDK: 343:796

Pregledni rad

Primljeno: 15.09.2012.

Kazneno djelo zlouporabe ovlasti u gospodarskom poslovanju spada u jedno od najsloženijih kaznenih djela iz područja gospodarskih kaznenih djela koja su propisana u Kaznenom zakonu. Kao što i sam naziv kaznenog djela govori, ono se može počiniti samo u gospodarskom poslovanju. Imajući u vidu da je počinitelj ovog kaznenog djela odgovorna osoba u pravnoj osobi, to znači da se kao počinitelj može pojaviti i odgovorna osoba u športskom klubu (športskom dioničkom društvu, udruzi). Od 01. siječnja 2013. godine stupa na snagu novi Kazneni zakon koji donosi značajne izmjene u području gospodarskih kaznenih djela, pa tako, uz ostalo, uvodi i novo kazneno djelo zlouporaba povjerenja u gospodarskom poslovanju. Uloga sudskih vještaka knjigovodstvene-financijske struke u tim kaznenim postupcima je od iznimnog značaja jer se radi o stručnim osobama koje daju odgovore na važna pitanja radi utvrđivanja odlučnih činjenica.

Ključne riječi: *zlouporaba ovlasti, šport, sudski vještak, finacije, knjigovodstvo.*

1. UVOD

Kazneno djelo zlouporabe ovlasti u gospodarskom poslovanju jedno je od najčešćih kaznenih djela u praksi hrvatskih sudova iz područja gospodarskih kaznenih djela. Ovim kaznenim djelom ugrožava se i napada sigurnost gospodarskog poslovanja u jednoj državi. Opće poznato je da gospodarstvo u svakoj državi imalo veliki društveni i politički značaj pa je stoga logično da država ima veliki interes glede poduzimanja određenih intervencija u cilju zaštite gospodarskog poslovanja. Upravo radi toga, s razvojem gospodarstva, širila se i kazneno pravna zaštita gospodarskih kaznenih djela. Iako u svakom društvu najviše pozornosti

izazivaju kaznena djela koja sadržavaju elemente nasilja, a što nije slučaj s ovim kaznenim djelima, važno je istaknuti kako su gospodarska kaznena djela iznimno opasna za financijsku stabilnost neke države. Naziv Glave XXI. Kaznenog zakona (u daljnjem tekstu: KZ/1997.)¹ u kojoj je smješteno ovo kazneno djelo jest „Kazneno djelo protiv sigurnosti platnog prometa i poslovanja“, a u ovoj glavi nalazi se sveukupno dvadeset sedam kaznenih djela. Pojam gospodarska kaznena djela poznat je u svijetu pod nazivom „kriminal bijelog ovratnika“.² Naime, taj izraz prije svega se odnosi na osobe koji nisu klasični pripadnici kriminalnog miljea (tzv. običnog kriminala)³ već je riječ o osobama koje su pripadnici srednjeg i višeg statusa određenog društva.⁴

Kada su u pitanju gospodarska kaznena djela prošlost je pokazala kako je riječ o djelima koja se s obzirom na dinamičnost društvenih i gospodarskih odnosa vrlo često mijenjaju.⁵ Razlog tome je i donošenje novog Kaznenog zakona (u daljnjem tekstu: KZ/2013.)⁶ u Republici Hrvatskoj koji će biti na snazi od 01. siječnja 2013. godine. Donošenjem tog zakona došlo je do velikih izmjena u području gospodarskih kaznenih djela tako da se hrvatsko kazneno pravo u tom dijelu još više približilo modernim europskim kaznenim zakonodavstvima.⁷ KZ/2013, među ostalim, propisuje novo kazneno djelo pod nazivom zlouporaba povjerenja u gospodarskom poslovanju (čl. 246. KZ/2013.), a ono bi, prema mišljenju predlagatelja zakona, svojim opisom trebalo obuhvatiti tri ukinuta kaznena djela iz područja gospodarskih kaznenih djela, pa tako i zlouporabu ovlasti u gospodarskom poslovanju.

Kao počinitelj kaznenog djela zlouporabe ovlasti u gospodarskom poslovanju može se pojaviti samo odgovorna osoba u pravnoj osobi. Prema tome, ta pravna osoba ne mora biti samo neka tvrtka, već to može biti i športski klub (udruga, športsko dioničko društvo). S obzirom da svaki športski klub ima svoju odgovornu osobu kojoj je povjeren određen djelokrug poslova iz područja djelovanja tog kluba (npr. predsjednik kluba, financijski direktor), onda se i ta osoba može pojaviti kao počinitelj kaznenog djela zlouporabe ovlasti u gospodarskom poslovanju. Uloga sudskih vještaka knjigovodstvene-financijske struke u tim kaznenim postupcima je od iznimnog značaja jer se radi o stručnim osobama koje daju odgovore na važna pitanja radi utvrđivanja odlučnih činjenica.

¹ Kazneni zakon (Narodne novine br. 110/97, 27/98, 50/00, 129/00, 51/01, 111/03, 190/03, 105/04, 84/05, 71/06, 110/07, 152/08 i 57/11).

² Izraz „bijeli ovratnik“ dobio je naziv po engleskom izrazu „white-collar“.

³ Božić, V: Prijevarena kao kazneno djelo protiv sigurnosti platnog prometa i poslovanja, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, Split, br. 1/2011, str. 168.

⁴ http://sh.wikipedia.org/wiki/Kriminal_bijelog_ovratnika

⁵ Lazarević, LJ: Krivično pravo – posebni dio, Savremena administracija, Beograd, 1981. godina, str. 459.

⁶ Kazneni zakon (Narodne novine br. 125/11).

⁷ <http://www.pravosudje.hr/konacni-prijedlog-kaznenog-zakona>.

2. KAZNENO DJELO ZLOUPORABE OVLAŠTI U GOSPODARSKOM POSLOVANJU (ČL. 292. KZ/1997.)

Čl. 292. KZ/1997.

Odgovorna osoba u pravnoj osobi koja s ciljem pribavljanja protupravne imovinske koristi za svoju ili drugu pravnu osobu:

- stvara ili drži nedozvoljene fondove u zemlji ili stranoj državi,
- sastavljanjem isprava neistinitog sadržaja, lažnim bilancama, procjenama ili inventurom ili drugim lažnim prikazivanjem ili prikrivanjem činjenica, neistinito prikazuje stanje i kretanje sredstava i uspjeha poslovanja,
- pravnu osobu stavi u povoljniji položaj prigodom dobivanja sredstava ili drugih pogodnosti koje se pravnoj osobi ne bi priznale prema postojećim propisima,
- pri izvršavanju obveza prema proračunima i fondovima uskratiti sredstva koja im pripadaju,
- namjenska sredstva kojima raspolaže koristi protivno njihovoj namjeni,
- na drugi način grubo prekrši zakon ili pravila poslovanja glede uporabe i upravljanja imovinom,

kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.
(2) Ako je kaznenim djelom iz stavka 1. ovoga članka pribavljena znatna imovinska korist, a počinitelj je postupao s ciljem pribavljanja takve koristi, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do osam godina.

Odredba čl. 292. KZ/1997. uređuje posebne slučajeve nezakonitog poslovanja odgovorne osobe u pravnoj osobi koje je odgovorna osoba poduzela s ciljem pribavljanja protupravne imovinske koristi za pravnu osobu (svoju ili drugu). Dakle, radi se poslovnim radnjama koje su inkriminirane kao zlouporaba ovlaštati u gospodarskom poslovanju. Odmah na početku smatramo potrebnim, radi lakšeg razumijevanja ovog kaznenog djela, analizirati pojmove poput odgovorna osoba, pravna osoba te protupravna imovinska korist.

Počinitelj ovog kaznenog djela može biti samo odgovorna osoba. Odgovornom osobom u smislu KZ/1997. smatra se osoba kojoj je povjeren određen djelokrug poslova iz područja djelovanja pravne osobe, državnog tijela i tijela lokalne samouprave i uprave i tijela lokalne samouprave.⁸

Kazneno djelo zlouporabe ovlaštati u gospodarskom poslovanju može se počinuti samo u pravnoj osobi. Prema odredbi čl. 89. toč. 6. KZ/1997. pravna osoba u smislu KZ/1997. je trgovačko društvo, fond, ustanova, politička i društvena organizacija i udruženja građana, jedinica lokalne samouprave i uprave, jedinica lokalne samouprave te druga pravna osoba koja u okvirima svog redovnog poslovanja stalno ili povremeno stvara ili pribavlja sredstva i njima raspolaže.

⁸ Čl. 89. toč. 7. KZ/1997.

Pojam imovinska korist određen je u Zakonu o postupku oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom i prekršajem (u daljnjem tekstu: ZPOIK).⁹ Tako, prema čl. 3. st. 1. toč. 1. ZPOIK imovinska korist ostvarena kaznenim djelom, u skladu s tim i drugim zakonom, je svako povećanje ili sprječavanje smanjenja imovine koja potječe od kaznenog djela. U KZ/1997. jasno je propisano kako nitko ne može zadržati imovinsku korist ostvarenu kaznenim djelom te da se ona mora oduzeti sudskom odlukom kojom se utvrđuje da je kazneno djelo počinjeno.¹⁰

Iz zakonskog opisa kaznenog djela razvidno je kako imovinska korist mora biti pribavljena za svoju ili drugu pravnu osobu. U slučaju ako se utvrdi da je počinitelj kaznenog djela postupao s ciljem pribavljanja protupravne imovinske koristi za sebe ili drugu fizičku osobu, tada se neće raditi o ovom kaznenom djelu, već se jedino može raditi o kaznenom djelu zlouporabe položaja i ovlasti iz kaznenog djela čl. 337. KZ/1997.

Kada su u pitanju načini počinjenja kaznenog djela oni su određeni alternativno i mogu se ostvariti poduzimanjem bilo kojom od radnji propisanih u čl. 292. st. 1. KZ/1997. Načini počinjenja mogu biti sljedeći:

1. Stvaranje ili držanje nedozvoljenih fondova u zemlji ili stranoj državi. Ovdje se prije svega misli na fondove koji se u kolokvijalnom govoru nazivaju „crni fondovi“.¹¹ Dakle, radi se o tajnim plaćanjima za nekakvu nezakonitu uslugu s čime se stječe protupravna imovinska korist za pravnu osobu te ujedno izbjegava izvršavanje obveza prema proračunima i fondovima glede sredstava koja im pripadaju.¹²
2. Sastavljanje isprava neistinitog sadržaja, lažnih bilanci, procjena ili inventura ili drugo lažno prikazivanje ili prikrivanje činjenica, neistinito prikazivanje stanja i kretanja sredstava i uspjeha poslovanja. Pod ispravom se, u smislu KZ/1997, podrazumijeva svaki predmet podoban ili određen da služi kao dokaz neke činjenice koja ima vrijednost za pravne odnose.¹³

Bilanca je prikaz trenutalnog stanja imovine, obveza i glavnice (vlasničke) tj. kapitala izražen u novcu, kroz odnos aktive i pasive. Bilanca je financijski izvještaj koji trgovačka društva pripremaju i objavljuju najmanje jedanput godišnje.¹⁴

Procjena je stručno utvrđivanje vrijednosti nekog dobra ili veličine troška ili štete. Procjenu obavljaju osobe s posebnim znanjem i iskustvom, a te

⁹ Zakon o postupku oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom i prekršajem (Narodne novine br. 145/10).

¹⁰ Čl. 82. st. 1. i 4. KZ/1997.

¹¹ Crni fond (*engl. secret fund, slash fund*) je novčani fond za tajna plaćanja i mito osobama za neku tajnu aktivnost ili nelegalne usluge - <http://wmd.hr/tjecnik-pojmovi-c/web/crni-fond>.

¹² Bačić, F; Pavlović, Š: Komentar Kaznenog zakona, Organizator, 2004. godina, str. 1006.-1007.

¹³ Čl. 89. toč. 24. KZ/1997.

¹⁴ Ekonomski leksikon, Leksikografski zavod Miroslav Krleža i Masmedia, Zagreb, 2011. godina, str. 55.

procjene moraju održavati stvarno stanje.¹⁵

Inventura je popis svih sredstava (imovine) i obveza radi usklađivanja stvarnog stanja s knjigovodstvenim stanjem. Inventura može biti redovna i izvanredna. Redovna se obično provodi prije sastavljanja završne bilance stanja ili (ako je tako odlučeno) se može provoditi kontinuirano u tijeku cijele godine. Izvanredna inventura provodi se u slučajevima stečaja ili likvidacije, statusnih promjena (spajanja i/ili razdvajanja i sl.) i u slučaju primopredaje dužnosti odgovornih osoba (najčešće je to djelomična inventura).¹⁶

Prema tome, modalitet počinjenja ove radnje (inkriminacija) sastoji se u tome da se sastavi isprava neistinitog sadržaja, lažna bilanca, procjena ili inventura ili se obavi drugo lažno prikazivanje ili prikrivanje činjenica, neistinito prikazivanje stanja i kretanja sredstava i uspjeha poslovanja.

3. Stavljanje pravne osobe u povoljniji položaj prigodom dobivanja sredstava ili drugih pogodnosti koje se pravnoj osobi ne bi priznale prema postojećim propisima.

Ova radnja podrazumijeva kada npr. neka pravna osoba za sebe zatraži određenu državnu potporu, a pri tome da netočne ili nepotpune podatke o kojima ovisi dobivanje te potpore, te na taj način sebe stavi u povoljniji položaj.

4. Uskraćivanje sredstava pri izvršavanju obveza prema proračunima i fondovima koja im pripadaju.

O uskraćivanju sredstava pri izvršavanju obveza prema proračunima i fondovima koja im pripadaju radić će se onda kada npr. jedna pravna osoba, u cilju pribavljanja protupravne imovinske koristi za svoju ili drugu pravnu osobu, ne obračuna i plati porez na dohodak, prirez, doprinos za zdravstveno i mirovinsko osiguranje za svoje radnike ili porez na dobit, odnosno porez na dodanu vrijednost te na taj način oštetiti proračun Republike Hrvatske i fondove.¹⁷

5. Raspodaganje namjenskim sredstvima protivno njihovoj namjeni.

Ovdje se radi o slučaju kada neka pravna osoba nenamjenski raspolaže sredstvima koja su joj dodijeljena. To je najčešće slučaj kada jedna pravna osoba dobije određena novčana sredstva putem subvencije ili kredita za strogo određenu namjenu, ali ih ne koristi u tu svrhu, već suprotno njihovoj namjeni (npr. kada pravna osoba dobije subvenciju za opremanje proizvodnih pogona, a novac bude utrošen za obnovu voznog parka pravne osobe) i sl.

¹⁵ *Ibidem*, str. 319.

¹⁶ <http://wmd.hr/rjecnik-pojmovi-i/web/inventura>

¹⁷ Vidi o tome kod Bačić, F; Pavlović, Š: op. cit. Str. 1007. te u odluci VSRH, KŽ-488/98 od 31. listopada 2000. godine.

6. Na drugi način grubo kršenje zakona ili pravila poslovanja glede uporabe i upravljanja imovinom.

Ovim opisom zakonodavac je obuhvatio sve druge slučajeve, različite od gore navedenih, gdje neka pravna osoba grubo krši zakon ili pravila poslovanja glede uporabe i upravljanja imovinom, s ciljem pribavljanja protupravne imovinske koristi za svoju ili drugu pravnu osobu. Grubost odražava subjektivno svojstvo počinitelja, njegovu bezobzirnost, krajnju nemarnost i sl. Prema tome, potrebno je da se radi o značajnom povrjeđivanju ovlasti budući da svako kršenje ovlasti ne znači ujedno i ostvarenje obilježja ovog kaznenog djela.¹⁸

Najteži oblik ovog kaznenog djela propisan je u čl. 292. st. 2. KZ/1997. On se sastoji u tome da počinitelj osnovnog oblika kaznenog djela (dakle, kaznenog djela iz st. 292. st. 1. KZ/1997.) pribavi za svoju ili drugu pravnu osobu znatnu imovinsku korist. Znatna imovinska korist, prema pravnom shvaćanju Vrhovnog suda Republike Hrvatske, postoji kada vrijednost imovinske koristi pribavljene kaznenim djelom prelazi 30.000,00 kuna.¹⁹ Da bi se ostvarilo ovo obilježje kaznenog djela počinitelj mora postupati s ciljem pribavljanje takve koristi. Za ovaj oblik kaznenog djela propisana je kazna zatvora od jedne do osam godina.

Kazneno djelo zlouporabe ovlasti u gospodarskom poslovanju može se počinuti samo s namjerom (*dolus*), a počinitelj ovog kaznenog djela može biti samo odgovorna osoba u pravnoj osobi (*delictum proprium*). Dakle, radi se o kaznenom djelu koje može počinuti samo osoba koja ima određeno svojstvo.²⁰

Imajući u vidu da ovo kazneno djelo može počinuti odgovorna osoba u pravnoj osobi, a da pojam pravna osoba obuhvaća ne samo trgovačko društva, već i udruženje građana, ustanove i dr., jasno je da se kao počinitelji kaznenog djela zlouporabe ovlasti u gospodarskom poslovanju može pojaviti i odgovorna osoba u športskom klubu (predsjednik kluba, direktor kluba). Važno je samo da ta osoba ima svojstvo odgovorne osobe.

Prema odredbi čl. 5. st. 3. Zakona o športu (u daljnjem tekstu: ZŠ)²¹ pravne osobe u sustavu športa su:

- udruge,
- trgovačka društva i
- ustanove.

¹⁸ Komentari krivičnih/kaznenih zakona u Bosni i Hercegovini, Knjiga II, Zajednički projekt Vijeća Europe i Europske komisije, Savjet Vijeća Europe, Sarajevo, 2005. godina, str. 1076.

¹⁹ Prema pravnom shvaćanju Vrhovnog suda Republike Hrvatske br. Su 726-IV/1997, zakonsko obilježje znatna imovinska korist postoji kada vrijednost imovinske koristi pribavljene kaznenim djelom prelazi 30.000,00 kuna.

²⁰ Suprotno od *delictum proprium* je *delictum communium* (kazneno koje može počinuti svaka osoba).

²¹ Zakon o športu (Narodne novine br. 71/06, 150/08, 124/10 i 124/11).

Odredbom čl. 2. Zakona o udrugama (u daljnjem tekstu: ZU)²² udruga je u smislu tog Zakona svaki oblik slobodnog i dobrovoljnog udruživanja više fizičkih, odnosno pravnih osoba, koje se, radi zaštite njihovih probitaka ili zauzimanja za zaštitu ljudskih prava i sloboda, te ekološka, humanitarna, informacijska, kulturna, nacionalna, pronatalitetna, prosvjetna, socijalna, strukovna, **športska**, tehnička, zdravstvena, znanstvena ili druga uvjerenja i ciljeve, a bez namjere stjecanja dobiti, podvrgavaju pravilima koja uređuju ustroj i djelovanje toga oblika udruživanja. Udruga stječe svojstvo pravne osobe danom upisa u registar udruga. Prema odredbi čl. 14. st. 1. ZŠ športskim udrugama, u smislu ZŠ, smatraju se one udruge koje se osnivaju radi obavljanja športskih djelatnosti propisanih ZŠ. Na osnivanje, ustroj, pravni položaj, registraciju i prestanak športske udruge primjenjuje se ZU, osim ako neka od pitanja nisu drukčije uređena ZŠ.

Trgovačko društvo, u smislu odredbi Zakona o trgovačkim društvima (u daljnjem tekstu: ZTD)²³, je pravna osoba čiji su osnivanje i ustroj određeni ZTD. Trgovačka društva jesu javno trgovačko društvo, komanditno društvo, dioničko društvo, društvo s ograničenom odgovornošću te gospodarsko interesno udruženje.²⁴ Nadalje, u smislu odredbe čl. 15. ZŠ trgovačko društvo je društvo registrirano za obavljanje športskih djelatnosti propisanih ZŠ. Ako trgovačko društvo obavlja športsku djelatnost sudjelovanja u športskim natjecanjima mora imati pravni oblik dioničkog društva (športsko dioničko društvo – u daljnjem tekstu: š.d.d.), sukladno ZŠ. Na osnivanje š.d.d. primjenjuje se ZTD, osim u dijelu koji je ZŠ drukčije uređen.

Ustanova je pravna osoba čije je ustrojstvo i osnivanje uređeno Zakonom o ustanovama (u daljnjem tekstu: ZOU).²⁵ Ustanova se osniva za trajno obavljanje djelatnosti odgoja i obrazovanja, znanosti, kulture, informiranja, **športa**, tjelesne kulture, tehničke kulture, skrbi o djeci, zdravstva, socijalne skrbi, skrbi o invalidima i druge djelatnosti, ako se ne obavljaju radi stjecanja dobiti. Odredbom čl. 16. st. 1. ZŠ propisano je kako se za trajno obavljanje športskih djelatnosti športske rekreacije, športske poduke, upravljanja i održavanja športske građevine mogu osnivati ustanove. Ustanove se osnivaju i djeluju u skladu s odredbama ZU.

Slijedom toga, razvidno je kako se kao pravne osobe u sustavu športa mogu pojaviti udruge (najveći broj športskih klubova su udruge), trgovačka društva (riječ je o športskim dioničkim društvima poput HNK Hajduk š.d.d., NK Istra 1961 š.d.d. i dr. koji su se preoblikovali sukladno ZŠ)²⁶ i ustanove, pa se samim time kao počinitelji kaznenog djela zlouporabe ovlasti u gospodarskom poslovanju

²² Zakon o udrugama (Narodne novine br. 88/01 i 11/02).

²³ Zakon o trgovačkim društvima (Narodne novine br. 11/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09 i 152/11).

²⁴ Čl. 2. st. 1 i 2. ZTD.

²⁵ Zakon o ustanovama (Narodne novine br. 76/93, 29/97, 47/99 i 35/08).

²⁶ Jedan od uvjeta da se športski klub-udruga mora/može preoblikovati u š.d.d. jest da se radi o profesionalnom športskom klubu u nogometu, košarci i rukometu – čl. 41. ZŠ. Dakle, preoblikovanje športskih klubova-udruga u š.d.d., bilo ono obvezno ili dragovoljno, može se odnositi samo na ta tri športa, pod uvjetom da se radi o klubu koji je upisan u Registar profesionalnih športskih klubova.

mogu pojaviti odgovorne osobe u tim pravnim osobama.

Jednako tako, prema Zakonu o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela (u daljnjem tekstu: ZOPKD),²⁷ za počinjeno kazneno djelo, pa tako i za kazneno djelo iz čl. 292. KZ/1997, kaznit će se i pravna osoba ako je njime povrijeđena neka dužnost pravne osobe ili je njime pravna osoba ostvarila ili trebala ostvariti protupravnu imovinsku korist za sebe ili drugoga. Odgovornost pravne osobe uvijek se temelji na krivnji odgovorne osobe. Za počinjeno kazneno djelo pravnoj osobi može se izreći kazna (novčana kazna i kazna ukidanja pravne osobe), uvjetna osuda i sigurnosne mjere. Propisana novčana kazna za kaznena djela pravnih osoba ne može biti manja od 5.000,00 kuna niti veća od 8.000.000,00 kuna.²⁸

2.1. KAZNENO DJELO ZLOUPORABE POVJERENJA U GOSPODARSKOM POSLOVANJU (ČL. 246. KZ/2013.)

Čl. 246. KZ/2013.

(1) Tko u gospodarskom poslovanju povrijedi dužnost zaštite tuđih imovinskih interesa koja se temelji na zakonu, odluci upravne ili sudbene vlasti, pravnom poslu ili odnosu povjerenja i na taj način pribavi sebi ili drugoj osobi protupravnu imovinsku korist te time ili na drugi način onome o čijim se imovinskim interesima dužan brinuti prouzroči štetu, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

(2) Ako je kaznenim djelom iz stavka 1. ovoga članka pribavljena znatna imovinska korist ili prouzročena znatna šteta, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do deset godina.

KZ/2013 koji stupa na snagu 01. siječnja 2013. godine propisuje novo kazneno djelo pod nazivom zlouporaba povjerenja u gospodarskom poslovanju. To je ujedno i najvažnija novost u Glavi XXIV. koja nosi naziv Kaznena djela protiv gospodarstva. U konačnom prijedlogu KZ/2013 predlagatelj je izričito naveo kako se tim zakonskim prijedlogom usklađuje zakonodavstvo Republike Hrvatske sa zakonodavstvom Europske unije, dok je glede ovog kaznenog djela naglašeno kako je ono rađeno po uzoru na švicarski, njemački i austrijski Kazneni zakon.²⁹ KZ/2013. više ne propisuju kaznena djela pod nazivima nesavjesno gospodarsko poslovanje, sklapanje štetnog ugovora, te zlouporaba ovlasti u gospodarskom poslovanju, a prema mišljenju predlagatelja KZ/2013. upravo bi kazneno djelo

²⁷ Zakon o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela (Narodne novine br. 151/03, 110/97 i 45/11).

²⁸ Vidi o tome kod Primorac, D: Odgovornost pravnih osoba u kaznenom zakonodavstvu Republike Hrvatske te Bosne i Hercegovine, Zbornik radova – Aktualnosti građanskog i trgovačkog zakonodavstva i pravne prakse, Deveto međunarodno savjetovanje u Neumu, Sveučilište u Mostaru Pravni fakultet u Mostaru i Sveučilište u Splitu Pravni fakultet u Splitu, Mostar, 2011., str. 292. -303.

²⁹ <http://www.pravosudje.hr/konacni-prijedlog-kaznenog-zakona>.

zlouporaba povjerenja u gospodarskom poslovanju iz čl. 246. KZ/2013. svojim opisom obuhvaćalo ta tri kaznena djela. Prema tome, kada su u pitanju modaliteti počinjenja kaznenog djela iz čl. 292. KZ/1997. (ukupno ih je šest) predlagatelj KZ/2013. smatra kako su svi ti modaliteti obuhvaćeni ili novim kaznenim djelom zlouporabe povjerenja u gospodarskom poslovanju ili nekim od kaznenih djela koji su jednako propisani starim KZ/1997. i novim KZ/2013. ili nekim od novih kaznenih djela propisanih KZ/2013. Međutim, upravo radi svih tih izmjena, posebno zbog ukinuća nekih kaznenih djela i propisivanjem novih, veliku ulogu će imati sudovi jer će jedino oni biti relevantni utvrditi postoji li pravni kontinuitet (kao što tvrdi predlagatelj KZ/2013.) između ukinutih i novih kaznenih djela ili ne. Naime, to sve jer se prema počinitelju kaznenog djela, sukladno odredbi čl. 3. KZ/1997. i KZ/2013., uvijek treba primjenjivati zakon koji je bio na snazi u vrijeme kada je kazneno djelo počinjeno, a ako se nakon počinjenja kaznenog djela zakon jedanput ili više puta izmijeni, obvezno će se primjenjivati zakon koji je blaži za počinitelja. Dakle, glavni zadatak sudova biti će utvrditi je li KZ/2013. određeno ponašanje više predviđa kao kazneno djelo ili ne, odnosno ako je došlo do izmjena obilježja kaznenog djela, je li očuvan pravni kontinuitet između ukinutih i novih kaznenih djela. Ako se utvrdi da je određeno ponašanje i prema KZ/2013. predviđeno kao kazneno djelo ili ako je očuvan pravni kontinuitet između ukinutih i novih kaznenih djela, tada će se primijeniti zakon koje je blaži za počinitelja (npr. onaj koji propisuje blažu kaznenu sankciju). Ako se pak utvrdi da se neko ponašanje više ne predviđa kao kazneno djelo ili da nema pravnog kontinuiteta između ukinutih i novih kaznenih djela, tada se stari zakon KZ/1997. više ne može primijeniti jer nije na snazi, a niti novi jer u vrijeme počinjenja djela nije bio na snazi,³⁰ a što znači da će u tom slučaju sudovi donositi presudu kojom se počinitelji oslobađaju od optužbe (djelo za koje se počinitelj optužuje po zakonu nije kazneno djelo). Imajući u vidu da je pred općinskim i županijskim sudovima te Vrhovnom sudu Republike Hrvatske u tijeku veliki broj predmeta zbog kaznenih djela nesavjesnog gospodarskog poslovanja (čl. 291. KZ/1997.), zlouporabe ovlasti u gospodarskom poslovanju (čl. 292. KZ/1997.) i sklapanje štetnog ugovora (čl. 294. KZ/1997.) te da se radi o predmetima koji imaju veliki interes javnosti (kako zbog osoba koje su optužene tako i zbog visine pribavljene imovinske koristi), onda je i više nego jasno koju je veliku odgovornost preuzeo predlagatelj, odnosno zakonodavac donošenjem KZ/2013. (u konkretnom slučaju glede gospodarskih kaznenih djela) te koju će veliku ulogu imati sudovi prilikom utvrđivanja je li se neko ponašanje više predviđa kao kazneno djelo ili ne, i je li postoji pravni kontinuitet između ukinutih i novih kaznenih djela.

Iako opis ovog kaznenog djela počinje s „tko“, iz čega proizlazi da ovo kazneno djelo može počinuti svaka osoba (*delictum communium*), treba naglasiti kako ovo kazneno djelo, jednako kao i kazneno djelo zlouporaba ovlasti u gospodarskom poslovanju, može počinuti samo osoba koja ima određena svojstva (*delictum proprium*). Dakle, kao počinitelj se može pojaviti samo ona osoba

³⁰ Horvatić, Ž.; Novoselec, P: Kazneno pravo – opći dio, Ministarstvu unutarnjih poslova Republike Hrvatske, Zagreb, 1999., str.116.-117.

kojoj je u gospodarskom poslovanju povjerena briga o imovini pravne osobe na temelju zakona, odluke upravne ili sudbene vlasti, pravnog posla ili nekog odnosa povjerenja.³¹

3. OPĆENITO O SUDSKIM VJEŠTACIMA

Odredbe o vještačenju u kaznenom postupku sadržane su u čl. 308. do čl. 328. Zakona o kaznenom postupku (u daljnjem tekstu: ZKP).³² U najvećem broju sudskih postupaka sudjelovanje sudskih vještaka gotovo je nužno s obzirom na to da se sve više javlja slučajeva u kojima je tijelima kaznenog postupka za utvrđivanje ili ocjenu neke važne činjenice potrebno pribaviti nalaz i mišljenje osoba koje raspolažu stručnim znanjem ili vještinom.³³ Prema tome, ako bi ta tijela i imala kakva stručna znanja koja se odnose na vještačenje u određenom kaznenom predmetu, tada oni to znanje ne bi mogli koristiti, već bi morala pozvati sudskog vještaka radi davanja nalaza i mišljenja.³⁴

Sudski vještak je osoba koja raspolaže stručnim znanjem i koju u slučaju potrebe poziva sud ili državno odvjetništvo (dakle, tijelo koje vodi postupak) radi davanja mišljenja glede utvrđivanja ili ocjene neke važne činjenice u sudskom postupku. Prema tome, sudski vještak je stručna osoba, prije svega «nezainteresirana» za ishod određenog postupka, te izvanpravnog područja, kojemu je tijelo kaznenog postupka povjerilo, da s obzirom na svoju stručnost i znanje, sudjeluje u utvrđivanju odlučnih činjenica.

Vještačenje određuje pisanim nalogom tijelo koje vodi postupak, a u nalogu se navodi u svezi s kojima se činjenicama obavlja vještačenje i kome se povjerava. Nalog za vještačenje obvezno se dostavlja strankama kako bi stranke znale koji je predmet vještačenja, tko su sudski vještaci koji će obaviti vještačenje, da stranke mogu biti u mogućnosti stavljati primjedbe i dopune na takav nalog, tražiti izuzeće sudskih vještaka ako su za to ispunjeni zakonski uvjeti i dr. Tijelo koje vodi postupak u pravilu određuje jednog vještaka, a ako je vještačenje složeno, dva ili više vještaka. Ako se određuje više vještaka, oni mogu biti iste, srodnih ili različitih struka. Homogena vještačenja su ona u kojima sudjeluju vještaci iste struke, a heterogena ako sudjeluju vještaci raznih struka.³⁵

Osoba koju je tijelo kaznenog postupka odredilo za sudskog vještaka u kaznenom predmetu, dužna se odazvati pozivu i dati svoj nalaz i mišljenje. Ako sudski vještak ne dođe, a ne opravda svoj izostanak, ili ako bez zakonskog razloga odbije vještačiti, može se kazniti novčanom kaznom do 50.000,00 kuna, a u slučaju

³¹ <http://www.pravosudje.hr/konacni-prijedlog-kaznenog-zakona>.

³² Zakon o kaznenom postupku (Narodne novine br. 152/08, 76/09, 80/11 i 121/11).

³³ Čl. 308. ZKP.

³⁴ Primorac, D: Primjena analize DNA u hrvatskome kaznenopravnom sustavu, u: Analiza DNA u sudskoj medicini i pravosuđu, Medicinska naklada, Zagreb, 2008. godina, str. 111.-116.

³⁵ Pavišić, B: Komentar Zakona o kaznenom postupku, Žagar, Rijeka, 2003. godina, str. 355.

neopravdanog izostanka može se i prisilno dovesti.³⁶

U skladu s odredbom čl. 312. st. 1. ZKP tijelo koje vodi postupak prije početka vještačenja pozvat će sudskog vještaka da predmet vještačenja brižljivo prouči, da točno navede sve što zapazi i nađe te da svoje mišljenje iznese nepristrano i u skladu s pravilima znanosti i vještine. Sudski vještak će se posebno upozoriti da je davanje lažnog iskaza kazneno djelo.

Vještačenje predstavlja davanje mišljenja o utvrđenim činjenicama od strane sudskog vještaka u kaznenom postupku.³⁷ Ono se sastoji od dva dijela: nalaza (*visum repertum*) i mišljenja (*parere*). Nalaz je onaj dio sudskog vještaka u kojemu on na temelju svog posebnog stručnog znanja utvrđuje promjene što ih je određena činjenica ostavila u izvanjskom svijetu, dok je mišljenje onaj dio iskaza u kojemu sudski vještak na temelju nalaza i svog stručnog znanja izlaže svoje shvaćanje o tome kakvo je značenje utvrđenih tragova koje je činjenica ostavila u izvanjskom svijetu.³⁸ Dakle, preduvjet za davanje mišljenja jest postojanje nalaza na temelju kojega se i daje mišljenje.

Kada se sve gore navedeno uzme u obzir jasno se zaključuje kako su suci u svom radu „osuđeni na sudske vještake“ budući da se u najvećem broju kaznenih predmeta jedino uz njihovu stručnu pomoć može kvalitetno utvrditi činjenično stanje, od čega u konačnici ovisi ishod predmeta, odnosno hoće li netko biti proglašen krivim ili ne za počinjenje kaznenog djela.³⁹

4. ULOGA SUDSKIH VJEŠTAKA KNJIGOVODSTVENO-FINANCIJSKE STRUKE U KAZNENIM POSTUPCIMA ZBOG KAZNENOG DJELA IZ ČL. 292. KAZNENOG ZAKONA

Člankom 292. KZ/1997. propisano je iznimno kompleksno područje mogućeg počinjenja kaznenog djela zlouporabe ovlasti u gospodarskom poslovanju. Danas, kada u praksi gotovo da i nema sudskog postupka u kojem se kao specifični pomagači suda ne pojavljuju sudski vještaci (*engl. surveyers, court experts, tal. periti, periti giurati, njem. gutachter, gerichtsgutacher*)⁴⁰, postavlja se pitanje je li angažiranje sudskih vještaka knjigovodstveno-financijske struke u kontekstu kaznenog djela iz čl. 292. KZ/1997. (uvijek) nužno. Brojna su pitanja vezana uz ulogu i značaj sudskih vještaka knjigovodstveno-financijske struke u sudskim postupcima, tim više jer u praksi sudovi često u obrazloženjima sudskih presuda navode kako je

³⁶ Čl. 310. ZKP.

³⁷ Vještačenje predstavlja jednu od dokaznih radnji (Glava XVIII. ZKP), s time da se vještačenjem razjašnjavaju samo činjenična, a nikada pravna pitanja. Za razjašnjavanje pravnih pitanja isključivo je relevantan sud.

³⁸ Jemrić, M.: Zakon o krivičnom postupku, VI. izdanje, Narodne novine, Zagreb, 1987. godina, str. 299.

³⁹ Čule, J: Analiza DNA u kaznenom postupku, u: Primjena analize DNA u sudskoj medicini i pravosuđu, Pravo 31, Nakladni zavod matice Hrvatske, Zagreb, 2001. godina, str. 121.-122.

⁴⁰ <http://www.pravnadatoteka.hr/pdf/vjestaci.pdf>

“prihvaćen nalaz i mišljenje vještaka kao stručan, potpun i objektivan”. To ne znači da mišljenja sudskih vještaka, pa tako i vještaka financijsko-knjigovodstvene struke, predstavljaju „jedina“ stručna mišljenja tijekom sudskog postupka koja bi se *a priori* trebala smatrati nepogrešivim i neoborivim.

Zbog karakteristika, specifičnosti i opširnosti konteksta počinjenja kaznenih djela iz čl. 292. KZ/1997. često se sudski vještaci knjigovodstveno-financijske struke nalaze pred izazovom nedostatka vremena i nemogućnosti zadovoljenja načela ekonomičnosti, temeljem kojeg bi vještaci trebali izvoditi samo one dokaze za koje je opravdano očekivati da svojim sadržajem mogu biti odlučni u formiranju stavova i uvjerenja o važnim činjenicama koje treba utvrditi i razjasniti, a za čije utvrđivanje sud nema dovoljna stručna i specifična znanja. Kazneno djelo iz čl. 292. KZ/1997. može se počinuti jednom, nekoliko puta ili kontinuirano tijekom duljeg vremenskog razdoblja, a u njegovu počinjenju često je uključen veći broj ljudi i to po funkcijskoj (hijerarhijskoj) razini upravljanja u organizaciji u kojoj su kaznena djela i počinjena za određeno inkriminirano razdoblje.⁴¹ Stoga sudski vještaci knjigovodstveno-financijske struke nerijetko od suda traže produljenje roka predviđenog za izradu nalaza i mišljenja. Sudski vještak vezan je uputama i očekivanjima suda koji i rukovodi vještačenjem, te bi se očekivanja suda trebala zasnivati na dobro poznatim stručnim pitanjima na koja odgovore treba dati upravo sudski vještak knjigovodstveno-financijske struke. Međutim, u postojećoj sudskoj praksi nalozi o određivanju vještačenja kao dokaznog sredstva u pravilu su iznimno kratki bez jasno određenog zadatka vještaku i bez navođenja spornih činjenica za koje on treba dati stručno pojašnjenje, što s obzirom na kompleksnost knjigovodstveno-financijskih aktivnosti i niza poslovnih odluka koje su prethodile ili su posljedica tih aktivnosti sudskom vještaku dodatno komplicira i prolongira rad na povjerenom mu predmetu.⁴²

Kada sud odredi (imenuje) sudskog vještaka, u ovom slučaju je to vještak knjigovodstveno-financijske struke, on biva pozivan od strane suda da brižljivo prouči i razmotri predmet vještačenja te se očituje o dostatnosti podataka. Sudski vještaci knjigovodstveno-financijske struke najčešće nailaze na probleme u fazi utvrđivanja dostatnosti podataka. Naime, knjigovodstveno-financijskog vještaka (kao ni vještake drugih struka) ne interesira pravni kontekst počinjenja kaznenog djela i njegova pravna kvalifikacija već je fokusiran na utvrđivanje činjeničnog stanja. Činjenično stanje utvrđuje se konstatiranjem posljedica pogrešnih poslovnih odluka, povredom financijskih i knjigovodstvenih standarda, kao i drugih pisanih akata od strane odgovorne osobe. Na vještaku je da dokazima potkrijepi počinjenje eventualnog kaznenog djela tako što će izvršenje određenih “spornih” radnji od strane odgovornih osoba staviti u kontekst njihove usklađenosti s aktualnom zakonskom i drugom regulativom. Kada vještak utvrdi da raspolaže nedostatnim podacima za izradu nalaza i mišljenja pristupa upotpunjavanju postojećih podataka

⁴¹ Direktori sektora, voditelji odjela i druge odgovorne osobe smatraju se odgovornim osobama ako im je u djelokrugu povjerenih poslova opisana aktivnost kojom je kazneno djelo i počinjeno (čl. 89. st. 7. KZ/1997.). Tako prema odluci VSRH, IKŽ-1001/02 od 30. svibnja 2003. godine.

⁴² Salaj, Š: Uloga vještaka u parničnom postupku, Informator, br. 4899/01, Zagreb, 2001.

i pribavi novih podataka poslije čega pristupa postupku izrade nalaza i mišljenja kao da je odmah raspolagao dostatnim podacima.

Tijekom izrade nalaza i mišljenja vještak knjigovodstveno-financijske struke vrednuje i selektira podatke koristeći poznata znanstvena i stručna dostignuća, obrađuje i analizira podatke uobičajenim metodološkim tehnikama.⁴³ Vještak knjigovodstveno-financijske struke tijekom sudskog procesa može imati dvostruku ulogu. Prvo, vještak može svojom stručnošću samo informirati i izvijestiti sud o svojim zapažanjima što se tretira kao klasično dokazno sredstvo (objašnjenje činjenica, nalaz) i drugo može svojom stručnošću pomoći sudu u formiranju mišljenja o zapaženoj (utvrđivanje činjenica, mišljenje) pri čemu svojim specifičnim stručnim znanjem pomaže sudu u utvrđivanju činjeničnog stanja.⁴⁴ Kada vještak knjigovodstveno-financijske struke iscrpi sve raspoložive podatke i načini nalaz i mišljenje tada sudu, u pisanom obliku, predaje vještvo. Postojeća sudska praksa ide za tim da se vještvo predaje u pisanom obliku, a na raspravi vještak svoj nalaz i mišljenje obrazlaže i usmeno kako bi strankama u postupku dodatno pojasnio možebitne nejasnoće vezane uz stručnu terminologiju i metodologiju izrade vještva.

Često se pri knjigovodstveno-financijskim vještačenjima pristupa i njihovim dopunama što nikako ne znači da je izrađeno vještvo napravljeno protivno pravilima struke i bez potrebne točnosti, potpunosti i objektivnosti. Naprotiv, dopunsko vještačenje potrebno je radi dodatnog razjašnjenja i utvrđivanja određenih činjenica koje bilo tko od sudionika postupka smatra osobito važnim u tijeku dokaznog postupka. Knjigovodstveno-financijska vještačenja sadržavaju niz egzaktnih podataka koje sudionici kaznenog postupka mogu različito interpretirati ovisno o vlastitom interesu i statusu.

U praksi se vještaci knjigovodstveno-financijske struke, kada se radi o počinjenju kaznenih djela iz čl. 292. KZ/1997., angažiraju od strane suda u različitim situacijama. U nastavku se navode samo neki primjeri takvih angažmana. Tako se od vještaka očekuje da rasvijetli okolnosti dozvole upisa založnog prava nad nekretninom u vlasništvu trgovačkog društva kojom je osigurano potraživanje fizičke osobe (zajmodavatelj) pri sklapanju ugovora o pozajmici kojom su odobrena sredstva drugoj fizičkoj osobi (zajmoprimateelj), inače direktoru trgovačkog društva koje se u navedenom ugovoru javlja u ulozi jamca. Nadalje, vještaci se angažiraju kada je potrebno rasvijetliti okolnosti neovlaštene dozvole upisa založnog prava nad nekretninom u vlasništvu trgovačkog društva (jamac) pri sklapanju ugovora o kreditu kojim banka odobrava sredstva drugom trgovačkom društvu (korisnik kredita) koje ima najveću glasačku moć u trgovačkom društvu koje je svojom nekretninom osiguralo potraživanje banke u spomenutom ugovoru. Angažman vještaka ne može se izbjeći ni kada trgovačko društvo (naručitelj)

⁴³ Eventualna neslaganja u mišljenjima sudskih vještaka najčešće su posljedica različitog vrednovanja i analize raspoloživih podataka, trenutka i okolnosti počinjenja kaznenog djela, različito utvrđenih uzročno posljedičnih veza te različitih metodoloških pristupa obrade podataka.

⁴⁴ Čizmić, J: Neka razmatranja o vještačenju u parničnom postupku, Hrvatska pravna revija, br. 11/2001., Zagreb, 2001.

plaća račune ispostavljene od inozemnog trgovačkog društva, koje je u vlasništvu direktora društva koje je “naručilo” robu i usluge, kako bi se ispitala njihova osnovanost. Također, vještačenje može biti provedeno kada trgovačko društvo proda drugom trgovačkom društvu dijelove materijalne imovine znatno ispod njene knjigovodstvene vrijednosti, tim prije ako se radi o povezanim društvima i ako ta imovina nije procijenjena od strane ovlaštenih osoba. Knjigovodstveno-financijsko vještačenje provodi se i u situacijama kada ovlaštena osoba društva (direktor) koje je u blokadi potraživanja tog društva preusmjerava ugovorima o cesijama i asignacijama na račune drugih društava u vlasništvu direktora blokiranog trgovačkog društva. Plaćanja računa za istraživanje tržišta i slične usluge često su predmet rada vještaka knjigovodstveno-financijske struke u funkciji ispitivanja njihove vjerodostojnosti. Vještaci se angažiraju kada je trgovačko društvo neobjektivnim prikazivanjem stanja imovine, obveza, kapitala te financijskog rezultata uskratilo sredstva koja pripadaju proračunima i fondovima s naslova doprinosa, poreza na dobit, poreza na dohodak, prireza porezu na dohodak i poreza na dodanu vrijednost.

Od počinjenja kaznenih djela iz čl. 292. KZ/1997. nisu imune ni športske udruge, kao ni športska dionička društva, a što podrazumijeva angažman vještaka knjigovodstveno-financijske struke. Tako, primjerice, odgovorne osobe športskih klubova znaju sklopiti ugovore o kreditu s bankom za nabavu točno određenih stvari, a primljena sredstva iskoristiti za posve drugo – najčešće za isplate plaća igračima i trenerima, o čemu se, temeljem naloga suda, trebaju očitovati vještaci knjigovodstveno-financijske struke. Jednako se tako vještaci angažiraju i u onim predmetima koji se u kaznenom postupku vode protiv odgovornih osoba športskih klubova temeljem uskraćenih sredstava prema proračunima i fondovima, kao posljedica – prije svega – izbjegavanja plaćanja poreza i doprinosa pri izvršavanju ugovornih obveza od strane tih klubova prema profesionalnim igračima i trenerima.

5. ZAKLJUČAK

Za ostvarenje kaznenog djela zlouporabe ovlasti u gospodarskom poslovanju potrebno je da počinitelj postupa s ciljem pribavljanja protupravne imovinske koristi za svoju ili drugu pravnu osobu. Dakle, motiviranost počinitelja ovog kaznenog djela usmjerena je na pribavljanje protupravne imovinske koristi. Riječ je o kaznenom djelu koje je jedno od najzastupljenijih iz područja gospodarskih kaznenih djela u Republici Hrvatskoj. Interes svake države je pravovremeno suzbijanje gospodarskih kaznenih djela i jasno uređenje kaznenopravnih odredbi koje se odnose na ovu problematiku jer u suprotnome može doći do slabljenja gospodarstva i dr., a posebno uskraćivanja sredstava prema proračunima i fondovima. Upravo radi toga, a u cilju približavanja hrvatskog kaznenog zakonodavstva modernim europskim kaznenim zakonodavstvima, te kvalitetne zaštite gospodarstva Republike Hrvatske, donesen je novi KZ/2013. koji će biti na snazi 01. siječnja 2013. godine. Naime, veliki broj kritičara gospodarskih

kaznenih djela ukazivali su da ta djela zahtijevaju reformu prvenstveno iz razloga jer je većina kaznenih djela preuzeta iz sustava bivše Jugoslavije koja, unatoč dosadašnjim izmjenama, nisu u cijelosti prilagođena pravnom sustavu Republike Hrvatske te uslijed toga stvaraju velike poteškoće u kaznenim postupcima. Jedna od najvažnijih novota KZ/2013. iz područja gospodarskih kaznenih djela jest uvođenje novog kaznenog djela propisanog u čl. 246. pod nazivom zlouporaba povjerenja u gospodarskom poslovanju. Radi se o kaznenom djelu koje bi prema mišljenju predlagatelja KZ/2013. trebalo obuhvatiti više kaznenih djela propisanih u KZ/1997., i to: nesavjesno gospodarsko poslovanje iz čl. 291, sklapanje štetnog ugovora iz čl. 294 i zlouporabu ovlasti u gospodarskom poslovanju iz čl. 292. Budući da se radi o značajnim izmjenama, bit će važno utvrditi postojanje kontinuiteta između ranijih (ukinutih) i novih kaznenih djela, što jedino mogu raditi sudovi, te sukladno tome donositi odgovarajuće odluke.

Kazneno djelo zlouporabe ovlasti u gospodarskom poslovanju može ostvariti odgovorna osoba u pravnoj osobi, a što znači da počinitelji ovog kaznenog djela mogu biti odgovorne osobe u športskim klubovima, bez obzira je li u pitanju udruga ili športsko dioničko društvo. Važno je samo da ta osoba ima svojstvo odgovorne osobe. Svjedoci smo da se u zadnje vrijeme vode kazneni postupci zbog kaznenog djela zlouporabe ovlasti u gospodarskom poslovanju i protiv odgovornih osoba u športskim klubovima. Međutim, treba istaknuti kako su tijekom devedestih godina mnogi porezni propisi bili nedorečeni i nejasni, posebno kada su u pitanju športski klubovi i športaši, te da se odredbe tih propisa nikada doslovno nisu u poreznom smislu primjenjivale na športske klubove, tako oni uglavnom nisu plaćali poreze i doprinose na športaše, a niti ih je država na to prisiljavala.

Nadalje, potrebno je naglasiti kako većina ishoda tih postupaka, kao i postupaka zbog drugih gospodarskih kaznenih djela, ovisi o nalazima i mišljenjima sudskih vještaka knjigovodstveno-financijske struke. Na nekoliko mjesta u ovom radu jasno smo naznačili kako su suci u svom postupanju „osuđeni na sudske vještake“ te se upravo radi toga pojavljuju i određene kritike kako se suci u svom radu previše oslanjaju na sudske vještake. Takve kritike nisu opravdane jer se vještačenje određuje prvenstveno kada je za utvrđivanje ili ocjenu neke važne činjenice potrebno pribaviti nalaz i mišljenje od osobe koja raspolaže potrebnim stručnim znanjem i vještinom. Kada se uzme u obzir da je cilj kaznenog postupka potpuno utvrditi činječno stanje te sukladno tome donijeti odgovarajuću odluku, onda je apsolutno jasno da tijela kaznenog postupka moraju poduzeti sve potrebne radnje, pa tako i dokaznu radnju vještačenja, u cilju utvrđivanja materijalne istine.

ABUSE OF AUTHORITY/TRUST IN ECONOMIC TRANSACTIONS (IN PROFESSIONAL SPORTS) AND THE ROLE OF FORENSIC ACCOUNTANTS AS EXPERT WITNESSES IN RELATED CRIMINAL PROCEEDINGS

Abuse of authority in economic transactions is one of the most complex economic crimes prescribed by Criminal Code. As the title of the crime itself says, it can only be committed in economic transactions. Taking into account that the perpetrator of this criminal offense is always a responsible person in legal person, a responsible person in professional sports club (registered as joint-stock company or civil-law association) can also appear as one. From 01 January 2013 new Criminal Code enter into force which makes significant changes in the field of economic crimes, including, among other things, a new offence of abuse of trust in economic transactions. The role of forensic accountants, being expert witnesses in those criminal proceedings, is of exceptional importance, as they, within the scope of their expertise and specialized knowledge, answer important questions raised when determining facts.

Key words: *Abuse of authority, sports, expert witness, accounting.*

LITERATURA

- Bačić, F; Pavlović, Š: Komentar Kaznenog zakona, Organizator, 2004.
- Božić, V: Prijevarena kao kazneno djelo protiv sigurnosti platnog prometa i poslovanja, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, Split, br. 1/2011.
- Čizmić, J., Neka razmatranja o vještačenju u parničnom postupku, Hrvatska pravna revija, br.11/2001., Zagreb, 2001.
- Ekonomski leksikon, Leksikografski zavod Miroslav Krleža i Masmedia, Zagreb, 2011.
- Horvatić, Ž; Novoselec, P: Kazneno pravo – opći dio, Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske, Zagreb, 1999.
- <http://wmd.hr/rjecnik-pojmovi-c/web/crni-fond>.
- <http://wmd.hr/rjecnik-pojmovi-i/web/inventura>.
- <http://www.pravosudje.hr/konacni-prijedlog-kaznenog-zakona>.
- <http://www.pravnadatoteka.hr/pdf/vjestaci>
- http://sh.wikipedia.org/wiki/Kriminal_bijelog_ovratnika.
- Jemrić, M.: Zakon o krivičnom postupku, VI. izdanje, Narodne novine, Zagreb, 1987. godina.
- Kazneni zakon, Narodne novine br. 110/97, 27/98, 50/00, 129/00, 51/01, 111/03, 190/03, 105/04, 84/05, 71/06, 110/07, 152/08 i 57/11.
- Kazneni zakon, Narodne novine br. 125/11.
- Komentari krivičnih/kaznenih zakona u Bosni i Hercegovini, Knjiga II, Zajednički

- projekt Vijeća Europe i Europske komisije, Savjet Vijeća Europe, Sarajevo, 2005.
- Lazarević, LJ: Krivično pravo – posebni dio, Savremena administracija, Beograd, 1981.
 - Odluka VSRH, KŽ-488/98 od 31. listopada 2000.
 - Odluka VSRH, IKŽ-1001/02 od 30. svibnja 2003.
 - Pavišić, B: Komentar Zakona o kaznenom postupku, Žagar, Rijeka, 2003.
 - Pravno shvaćanje Vrhovnog suda Republike Hrvatske br. Su 726-IV/1997.
 - Primorac, D: Odgovornost pravnih osoba u kaznenom zakonodavstvu Republike Hrvatske te Bosne i Hercegovine, Zbornik radova – Aktualnosti građanskog i trgovačkog zakonodavstva i pravne prakse, Deveto međunarodno savjetovanje u Neumu, Sveučilište u Mostaru Pravni fakultet u Mostaru i Sveučilište u Splitu Pravni fakultet u Splitu, Mostar, 2011.
 - Primorac, D. i suradnici: Primjena analize DNA u sudskoj medicini i pravosuđu, Pravo 31, Nakladni zavod Matice Hrvatske, Zagreb, 2001.
 - Primorac, D. i suradnici: Analiza DNA u sudskoj medicini i pravosuđu, Medicinska naklada, Zagreb, 2008.
 - Salaj, Š.: Uloga vještaka u parničnom postupku, Informator, br. 4899/01, Zagreb, 2001.
 - Zakon o kaznenom postupku, Narodne novine br. 152/08, 76/09, 80/11 i 121/11.
 - Zakon o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela, Narodne novine br. 151/03, 110/97 i 45/11.
 - Zakon o postupku oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom i prekršajem, Narodne novine br. 145/10.
 - Zakon o športu, Narodne novine br. 71/06, 150/08, 124/10 i 124/11.
 - Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine br. 11/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09 i 152/11.
 - Zakon o udrugama, Narodne novine br. 88/01 i 11/02.
 - Zakon o ustanovama, Narodne novine br. 76/93, 29/97, 47/99 i 35/08.